

Hoofdstuk III

Het koren is gegroeid, ondanks de droogte. Het is manshoog geworden. Het zou zijn lange halmen misschien al bijna boven je hoofd uitsteken, als je er doorheen zou lopen. Toch is het nog groen. Het glanst in het klare licht van de zomerzon. En het is lenig. Het buigt en het heft zich op, het golft in de stijve noord-ooster, die droog als kurk en prikkelend door het stof van over de verre zandgronden komt aanstuiven. Midden in het korenveld staat het gereedschapshuisje van de boer. Het hoort er allemaal zo bij. Het is niet kunstig, het is niet mooi, het heeft generlei pretentie dan zijn bergruimte, en toch staat het daar, alsof het er gegroeid is, tegelijk met de halmen, die het omringen en het voor het grootste gedeelte aan het oog hebben onttrokken. Ja, het koren groeit! Het brood schiet hier uit de aarde, wier mildheid nooit ten einde schijnt te raken. Omdat God goed is.

Links op de hoek van de korenakker van Dorus Streuvels, maakt een oude Hessenweg een scherpe bocht. Geweldige diepe en eeuwenoude karresporen wijzen nog steeds op de Veluwe de richting aan van oude Hessenwegen. Piet Verkoren, de zoon van de ouderling, is onderwijzer aan de christelijke school van Zandwijk. Daar moet men niet zo gering over denken. Piet Verkoren is bovendien een zeer wijs jongmens, die meer weet dan al de mensjes van heel Zandwijk, de bovenmeester ingesloten. Alléén de dominee, de dokter en de notaris zijn uitgezonderd. Welnu, vriend Verkoren dan, heeft eens op de jongelingsvereniging verteld, zo maar, met de duimen in zijn vestzakjes, dat die oude Hessenwegen eeuwen terug dienden voor het handelsverkeer, dat de kooplieden uit Hessen in Duitsland onderhielden met de steden van Holland. Juist waren de vrienden bezig van hun bewondering voor 's meesters wetenschap blijk te geven, toen Gerrit Streuvels het woord vroeg. Gerrit is toen ook gaan staan, net als Piet Verkoren. "Voorzitter", zei hij toen correct, "ik ben het met vriend Verkoren helemaal niet eens. Laatst is bij ons zo'n geleerde Pief geweest, een ander dan hij, om foto's te nemen van de Hessenweg, die bij ons de bocht om gaat richting de heide. Die heeft mij toen gezegd, dat wat vriend Verkoren daar zegt, slechts volksverhalen zijn. De Hessenwegen, zei die Pief, lopen meestal in een heel andere richting dan dat ze als verbinding tussen Duitsland en Holland zullen moeten gaan. Soms gaan ze oost-west, dan weer noord-oost, zuid-west, of noordwest, zuidoost, en zo weten wij d'r eigenlijk maar weinig van. Het was die professor opgevallen, dat wanneer je die Hessenwegen volgde, deze vaak dicht langs oude grafheuvels en urnenvelden gingen en daarom dacht hij, dat die oude wegen naar plaatsen voerden die inde oude tijd voor de in dit land wonende volken bijzondere betekenis hadden. Als die man het nu niet weet, zal vriend Verkoren het toch ook niet uit zijn vestzakje kunnen halen, lijkt mij."

Vriend Verkoren keek toen met verachting neer op vriend Streuvels en hield zijn volksgelovig betoog strak vol en ging zelfs voor de professor niet opzij. Daar is toen een hevige ruzie over ontstaan, die wekenlang heeft geduurd. De dominee is een avond gekomen en heeft het geval weer bij weten te leggen. "Ik ben blij", zei hij toen, "dat deze onverkwikkelijke strijd over een oude Hessenweg is gegaan, en niet over de oude Bijbel." Zo is de aandacht van het dorp op de oude Hessenweg gevestigd geworden. Op enkele plaatsen voert de Hessenweg bij Zandweg door donkere dennebossen, waar in de voorzomer de gouden kaarsen bij duizenden in bloei komen; een eindweegs verder, waar de sporen een brede heuvelrug afdalen en de heide bereiken, waardoor zij naar de einder schieten, verschilt de eeuwenheugende heerbaan in niets van een landelijke binnenweg met ruisende berken en bloeiende bermen. Dáár passeert de weg een oude schaapskooi en dáár heeft Piet Verkoren,

de meester, Dieneke van Gijs Leune gezien in samenspraak met Jan Derks, de goddeloze...

Hoe is dat mogelijk, heeft hij gedacht. Het was toen half-vijf geweest en Piet Verkoren heeft zich gehaast dit nieuws aan een ieder te vertellen die het wilde horen. En wie in het dorp zou dat niet willen...? Toen de torenklok van Zandwijk zijn zes lichte klanken deed horen over zijn naaste omgeving, wist het hele dorp wat die middag bij de oude schaapskooi geschied was. De waarheid van deze verschrikkelijke tijding werd de andere dag reeds bevestigd, toen die en die én die, Dieneke zelf gezien hadden toen ze naar het "Weidehuis" ging en er in verdween en later óók weer zien terugkeren. En die gehele week ging Dieneke bijna dagelijks naar het huisje van Jan Derks, soms in gezelschap van haar moeder, een paar keer werd zelfs Gijs Leune er gezien. Het was onbegrijpelijk, hoe dat zo maar kon...en mocht. Want wie ter wereld bemoeit zich nu met zo'n goddeloos monster van goddeloosheid en vuiligheid als die Jan Derks? De inzet was, dat het de mannen van Zandwijk erg tegen viel van die Leune. Het vervolg was...dat er beslist wat achter steken moest. De eindconclusie was, dat Dieneke zich vergooid moest hebben aan die goddeloze Jan Derks. Nu, wie had dat ooit kunnen denken? Och, och, welk een schande voor de wereld en hoe gelukkig dat 's Heeren kerk er nou net zo mooi van gevrijwaard bleef. Zo is het wel duidelijk geworden, waarom Gijs Leune zo gauw van de kerk wegging. Als je tuchtloos wil leven, dan ontwijk je de kerkelijke tucht. Dat is nu die zware Gijs Leune. Als een tuchtloze heeft zich zijn dochter versmeten aan dat duivelse mens. De Heere laat Zijn kerk zó maar niet trappen. Let er op! Voor het huis van de dokter, op het hoekje van het kerkplein, groepten ze samen. "Zie je nou", blafte Piet Vaasse, "heb ik gelijk gehad, is het roet of niet?" Zo wordt er veel gepraat op het dorp. En het koren groeit, ondanks de droogte. Het groeit manshoog, naar de rijpheid toe. Ondanks geroddel en goddeloosheid. Gelukkig groeit het, omdat God goed is. Anders verdorde het terstond!

Dieneke vreest den Heere. Dat zeiden de mensen van Zandwijk vroeger ook wel van haar. Maar in Zandwijk vreesde iedereen den Heere, behoudens een uitglippertje naar de zonde, zoals de dominee het noemde. Na zo'n ontsporing werd de broeder of zuster weer met vereende krachten op de baan gezet. Eendracht maak macht. Gijs Leune kon daar niet met mee. Maar Gijs Leune wilde een heilige zijn en die heeft God niet op aarde. Dat is voor de hemel weggelegd. Gelukkig maar, dat het niet voor de aarde is. Soms is er een ontsporing met veel materiële schade, dan kostte het wat meer moeite. De dominee preekte onder zulke, voor de gemeente des Heeren zo hoogst-ernstige omstandigheden, dikwijls over David en zijn zond met Batsheba. Nu, dán trok hij van leer. Evenals de zondag ná Pasen, als hij die ongelovige Thomas ervan langs gaf. O,o, die David! De echte Nathan moet een tjilpende mus geweest zijn, vergeleken bij die brullende leeuw daar op de kansel van Zandwijk. Eer hij "amen" zei, wees hij met zijn lange arm op de gemeente en een gestrenge blik vergezelde het periodiek wederkende: "Gemeente, wie van ulieden zonder zonden is, werpe de eerste steen...Amen".

De dominee was dan uitgesproken en de gemeente uitgepraat. De wagen staat weer op de baan. Niet, dat zij het er zo grof hebben afgebracht, als die David, dat moest er nog bijkomen, maar die uitglippertjes, zie je. En men kent elkaar op zo'n dorp té goed. Zo is de dominee hun Nathan. Een andere kennen ze niet. Vijf jaren is het nu geleden, dat Dieneke Leune het voor den Heere moest opgeven. Dat was na zo'n preek van de bulderende Nathan van Zandwijk. Toen heeft de stem des Heeren in haar binnenste geklonken. Benauwdheid heeft haar aangegrepen, want de stem des Heeren is met kracht. De stem des Heeren is met heerlijkheid. De stem des Heeren houdt er vlammen vuurs uit. Moet moet dan niet beven?

Toen zijn ook 'de uitglippertjes' zonde voor God geworden. "En gedenk niet der zonde mijner jonkheid, noch mijner overtredingen; gedenk mijner naar de rijkdom

van Uw goedertierenheid,...om Uwer goedheid wil, o Heere,” heeft ze gesmeekt. Daar is Dienneke Leune een goddeloze geworden. Een goddeloze voor God. De Nathan van Zandwijk is er ook op af gekomen en de man heeft heel wat meer woorden gebruikt dan Nathan de profeet. Wat heeft hij gezwogen om Dienneke weer in het oude spoor te krijgen. “Ach dominee”, heeft Dienneke eenmaal gezegd, “wat praat u toch, ik moet voor God verschijnen, en ik ben nog onbekeerd.”

Maar toen is de stroom losgekomen. “Dienneke”, heeft de dominee toen gezegd, “je hebt met een God des Verbonds te doen, en in dat Verbond ben je opgenomen, dat staat middels de doop aan je voorhoofd getekend.” Hij heeft het in Zijn Woord gezegd: “Die in de Zoon geloofd, die heeft het eeuwige leven.” Dat heb je in je belijdenis beleden. God houdt Zijn Woord, houd jij het nu ook. Dienneke, je bent niet onbekeerd, je bent een kind Gods. Foei meisje, zulke ongeloofstaal, ik schaam me, dat van jou te horen. Geloof God maar op Zijn Woord. Dienneke, je moet Hem geloven, je móógt niet ongelovig zijn. Neem Jezus aan, als jouw Borg, die voor al jouw zonden volkomen heeft betaald. Zeg met onze Heidelberger op de vraag: “Maar wat baat het U nu, dat gij dit alles gelooft?” Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben, en een erfgenaam des eeuwigen levens.

Dienneke, zegt het gelovig! Grijp die berg van je ongeloof met allebei je geloofshanden stevig vast en werp hem ver weg, midden in de zee. “Zeg voor de hemel, de aarde en de duivel, voorál voor de laatste: Ik ben een kind van God, omdat ik een Bondskind ben en door Gods trouw eeuwig zal blijven...”

Maar Dienneke heeft daar niets op gezegd. Wat zou ze zeggen? Toen de dominee is heen gegaan, boos en gramstorig en zondag daarop toornde hij op de kansel tegen dat ziekelijke gedoe, dat altijd in de put zit en met een zwart gezicht, Gods Bondstrouw afwees. Foei, wat een mensen.

“Wij steken het hoofd omhoog en zullen de eerkroon dragen.”

Zie, dat is wat anders dan altijd het hoofd te laten hangen. Met een schitterende oratie en een “Sursum Corda”, ’t hart naar boven, is hij toen geëindigd.

Ja, de dominee van Zandwijk is een rechtzinnig man en daarom dragen ze hem op handen. De handen van lege zielen. De dood is in de pot. Maar dat wisten ze immers niet. Anders hadden ze het zeker geroepen!

Dienneke Leune is een goddeloze geworden. Dat is, om te beginnen ‘haar zgn. geloof’. De goddelooste van Zandwijk. Dat is het geloof naar de diepte, het geloof van de wortelakker. Dat heeft ze vroeger al eens meer gezegd. Maar nooit zo als nú. Ze heeft de Stem des Heeren gehoord. Als God het zegt, wordt het wat anders. Net als duizenden jaren terug een stem is gehoord door een mens, verborgen in de schoonste van alle plaatsen der aarde: “Waar zijt gij?” “Ik ben naakt”....heeft toen diep rampzalig dat menskind geantwoord. Duizenden hebben hem dat na gezegd. Vijf jaren geleden heeft Dienneke Leune het mogen doen. God is recht en God is en God is goed...maar Dienneke werd een goddeloze. “Waar zijt gij, Dienneke Leune...?” “Heere, ik ben een goddeloze. Ik heb de eeuwige dood verdiend.”

“Dat is waar, Dienneke Leune, maar zo waarachtig als Ik leef, zo Ik lust heb in de dood des goddelozen, maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere en leve.” “Heere, bekeer mij dan, zo zal ik bekeerd wezen”, zo heeft ze gebeden. Daar heeft God haar in een nieuw spoor gezet. En nu roept ze: “Ontdek mijn ogen, opdat ik aanschouwe de wonderen Uwer Wet.”

Nu is ze bedroefd naar God geworden. En de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid. Nu haat ze daarom de zonden en vliedt ze ervan weg. Oók van de zgn. uitglippertjes. “Want de droefheid der wereld baart de dood.” “En ’t spoor des Heeren leidt af van de zonden.” Dáár begint het mee. De vruchten van geloof en bekering zijn te zien in het leven van Dienneke Leune. Het koren, op de korenakker van Gods levende Kerk. Het glanst in de stijve noord-

ooster van Gods ontdekkende Geest. Ja, zo groeit het koren. Naar de rijpheid toe. In beginsel..., want het is nog groen. Tot de volmaking van de oogst.

De dag is gevorderd. Op de akker van boer Streuvels wiedt Jan Derks het onkruid tussen de rijen. De zon brandt. Ze heeft Jan Derks bruin geblakerd. Ja, 't is gloeiend heet op de akker. Maar hij klaagt niet. Het zweet parelt hem op zijn vierkante kop. Stoere kerel. Hij werkt onverstoord, regelmatig door. Jan Derks is een reus als het op werken aan komt. Hij trekt de pet vaster op de kop, die hij schudt als een leeuw zijn manen. De handen met de gekorven klauwtjes, waarin zich het zand van de akkers heeft vastgezet. Onkruid, onkruid, onkruid, anders bestaat er op dit ogenblik niet voor hem op deze wereld. Als hij zó werkt, dan denkt hij aan het werken van zijn vader. Wat scheelt hem de wereld en de mensen? Wat scheelt hem God? Er ligt wrok tegen God en óók tegen zichzelf. Jan Derks wrokt ook tegen zichzelf. Ziet niemand dat dan? Begrijpen de mensen dat dan niet? Wat niet? Dat Jan Derks gromt tegen een overmacht, die hij niet kan overwinnen. Het hele dorp heeft diep meelij gehad met de kleine Jan Derks. Dáárna hebben ze hem eigenwijs en stiekum geheten. Met name de laatste jaren verklaren ze hem voor gek. Een duivelse gek. Een goddeloze. Daar moeit zich geen mens mee, ook geen dominee. De pastoor zou het wél doen, maar die is op Zandwijk niet. Dat is een zegen. Zandwijk is blank Calvinistisch. Daarom kunnen zij (Soli Deo Gloria!) de koppen fier omhoog houden. "Ziet u het Heere?" Uw Zandwijkers...?" Wij danken U, dat wij en onze kinderen niet zo zijn als die Jan Derks?" Wil ons verlossen van die boze." Wij danken U, dat Gij ons van die andere boze al verlost hebt." Maar verlos ons nu nog van Jan Derks, want hij ontheiligt ons dorp."

De dominee, de rechtzinnige man, heeft op het hart van Jan Derks getikt. Toen gebonsd en daarna heeft hij (in hope) nog een keer gegeteld. Toen heeft die bruijt zijn eerwaarde de deur uitgesmeten. De volgende dag is Jan Derks uit het Zandwijkse boek des levens geschrapt. Hij behoorde immers de duivel. Op die dag is het laatste kiertje van Jan Derks geweten toegeschroeid. De dominee kan dat weten. En voor dezulken kan zelfs een dominee niets meer doen.

Jan Derks wrokt tegen God. Maar ook tegen zichzelf. Hij verhardt zich en wordt met de jaren harder. Maar geheel dicht is zijn geweten nog niet. Gód heeft een kleine kier open gehouden, om bij Jan Derks te kunnen tikken. Dat heeft God zelf gedaan. En daarom wrokt Jan Derks tegen God. Omdat Die hem zijn gang niet liet gaan. En daarom wrokt hij ook tegen zichzelf. Omdat hij God de baas niet kan. Jan Derks is niet gek. De dwaas zegt in zijn hart: "Daar is geen God", maar dat zegt Jan Derks niet. Hij blakert van vijandschap. Daarom strijdt hij. O, dat God toch een man ware. Dan zou Jan Derks...zijn vuisten ballen zich samen. Hij strijdt alleen. Ook op de akker, als de zon brandt.

Het dwaze der wereld heeft God uitverkoren. Dat heeft Gijs Leune ervan gezegd. Je kunt nooit weten. Gijs Leune was zelf een dwaas geworden. En een goddeloze. Die was er achter gebracht. Enkel in Zandwijk stemden mede in. Die waren er óók achter gebracht. Daarom konden zij het beter weten dan al die rechthoofdige Zandwijkers. De Heere, Heere roepers. En tegelijk zie, zie, Hij ontvangt de zondaars en eet met hen. Erger nog, zie Hij gaat ook nog tot Jan Derks in? Wat een wonder dat Hij een vraat en een wijnzuiper is. De vingers wijzen Hem aan...Gij?...Gij zijt een zoon van de duivel, Beëlzebul. Dan gaan de kinderen Abrahams huns weegs. Ze laten Christus hun principiële hielen zien. Uit christelijk principe. "Toon mij uw geloof uit uw werken." Christen zijn, is Christus voetstappen drukken. Dat betekent Hem overal volgen. En duizenden doen dat. De gehele gemeente van Zandwijk doet dat. Dát spreekt vanzelf. Zij volgden Hem rond het meer van Genesareth. Het is daar goed wandelen. Zij volgden Hem tot boven op Tabor. Daar is het goed

tabernakelen, ver van de zonde af. Zij zitten met Hem op de heuvel om cm van Zijn bróód te eten. Zijn brood is goed, zo volgen ze Hem om de broden. Zij volgden ongevraagd en tabernakelen op eigen houtje en eten brutaalweg van Zijn brood....en laten Hem dán in de steek. Toch menen ze Hem nog steeds te volgen. Maar vanavond is er een gezellig avondje. Dan moeten ze thuis zijn. En morgen moeten ze hun doden begraven. Volgende week kunnen ze de hele week niet, dan is er bruiloft ver van de plek waar Jezus is. Ja, het leven vraagt. En dan 't gezin. Wil de Heere daar geen rekening mee houden? Maar ze blijven Hem trouw. Ook als ze biljarten, en een kaartje leggen. Heus, zij doen het ter ere Gods, en met dankzegging. Dan is het immers goed? Daar kan de Heere gerust op zijn. Tot ziens,...Heere. Voorlopig moeten we naar huis.

Wat volgen???

Maak eerst de storm op het meer maar mee. Leer roepen: "Heere, wij vergaan!" Neem de zondaar mee op de berg en leer Jezus alléén overhouden. Van de berg af, Hem na. Zit op de berg en leer het brood, brood laten, en eet van de spijze, die niet vergaat. Eet als een hongerige naar de Gerechtigheid en wordt verzadigd van Hem. Neem het kruis op dat Hij u gaf en leer het Hem vrolijk nadragen. Draag het Hem dagelijks na. Al gaande en wenende. O, welk een genade. Ga dán mee in. In de huizen van de Farizeeërs en zie hoe de hoeren gezaligd worden. Loop dán achter Hem aan langs de wegen...zie de gelddieven uit de bomen glijden....hoor de blinden roepen om klaar licht en zie ze eens klaar kijken....en laat die kreupele springen en God groot maken en jubel mee om zóveel van Gods goedheid....juich bij de donder van de zwijnenpoten als de duivelen uit een mens gejaagd worden....let op die dove, spréék nu, want hij hoort.

Daarom is Dienneke Leune van haar fiets gestapt en dáárom heeft ze het kunnen wagen, die leeuw van een mens aan te spreken. "Jan Derks", heeft ze gezegd, "jij bent een leeuw, maar God mocht u eens een lam maken." Kerel, als je voor God leert bukken en Hij de akker van je hart ging wieden, en het onkruid er eens uit trok." Hij wiede het er dagelijks bij mij uit." Er zit bij een mens zoveel slechts in." Maar wat bij kon, dat kan bij jou ook, Jan." Het kan Jan Derks, echt waar." Om het eeuwige welbehagen. Buig toch eens je harde nek." Ik zal de boel eens wat bij je schoonmaken, je deur staat altijd open, dus ik kan er wel in. Maar die rommel moet eens schoon gemaakt worden. Dag Jan, en mijn vader heeft gezegd, dat de deur bij ons net zo wijd voor jou open staat als de deur van Gods genade voor oprechte zondaren."

Toen heeft ze zich omgedraaid en is opgestapt. De leeuw heeft geen woord gezegd. De handen hangen hem slap langs het lijf. God heeft hem aangeroerd. Jan Derks, is daarvan beduusd. Verstard kijkt hij haar na, langs de Hessenweg. De Heere is langs deze weg gekomen. Hij is vlak langs de akker gegaan. Daarná volgde Piet Verkoren.

Dáárom is Dienneke Leune in het Weidehuis aan de schoonmaak gegaan. Een hele week. Het roet is van de zolder en de tegels geschrobd. De gordijnen hangen te blinken voor de ruitjes. In het rekje op de vensterbank staan de geraniums weer knalrood te bloeien. Als in vorige tijd toen het klaar was heeft ze de oude Bijbel opengeslagen. Met een briefje erop: "Jan, laat hem open liggen, dat hoort zo!" Toen Jan Derks dat láátste zag, heeft hij stil bij die Bijbel gestaan. Héél lang. Hij heeft de harde nek een tikje gebogen. God heeft Zijn op Jan Derks gelegd. God...Die de goddelozen rechtvaardigt om niet.

DV wordt vervolgd...